श्रीमहाभारतं

॥ अनुशासनपर्व्व ॥

नारायणं नमस्कृत्य नरञ्चैव नरोत्तमं । देवीं सरस्वतीञ्चैव ततो जयमुदीरयेत् ।

॥ युधिष्ठिर उवाच ॥ शमो बहुविधाकारः सूक्ष्म उक्तः पितामह । न च मे हृदये शान्तिरस्ति श्रुत्वेदमीदृशं ।
अस्मिन्नर्थे बहुविधा शान्तिरुक्ता पितामह । स्वकृते का नु शान्तिः स्याच्छमाद्बहुविधादपि ।
शराचितशरीरं हि तीव्रव्रणमुदीर्य्य च । शर्म्म नोपलभे वीर दुष्कृतान्येव चिन्तयन् ।
रुधिरेणावसिक्ताङ्गं प्रस्रवन्तं यथाचलं । त्वां दृष्ट्वा पुरुषव्याघ्र सीदे वर्षाम्बिवाम्बुजं ।
अतः कष्टतरं किन्नु मत्कृते यत्पितामहः । इमामवस्थां गमितः प्रत्यमित्रैरणाजिरे ।
तथा चान्ये नृपतयः सहपुत्राः सबान्धवाः । मत्कृते निधनं प्राप्ताः किन्नु कष्टतरं ततः ।
वयं हि धार्त्तराष्ट्राश्च कालमन्युवशं गताः । कृत्वेदं निन्दितं कर्म्म प्राप्स्यामः कां गतिं नृप ।
इदन्तु धार्त्तराष्ट्रस्य श्रेयो मन्ये जनाधिप । इमामवस्थां सम्प्राप्तं यदसौ त्वां न पश्यति ।
सोऽहं तव ह्यन्तकरः सुहृद्वधकरस्तथा । न शान्तिमधिगच्छामि पश्यंस्त्वां दुःखितं क्षितौ ।
दुर्य्योधनो हि समरे सहसैन्यः सहानुजः । निहतः क्षत्रधर्म्मेऽस्मिन् दुरात्मा कुलपांसनः ।
न स पश्यति दुष्टात्मा त्वामद्य पतितं क्षितौ । अतः श्रेयो मृतं मन्ये नेह जीवितमात्मनः ।
अहं हि समरे वीर गमितः शत्रुभिः क्षयं । अभविष्यं यदि पुरा सहभ्रातृभिरच्युत ।
न त्वामेवं सुदुःखार्त्तमद्राक्षं सायकार्द्दितं । नूनं हि पापकर्म्माणो धात्रा सृष्टाः स्महे नृप ।
अन्यस्मिन्नपि लोके वै यथा मुच्येम किल्बिषात् । तथा प्रशाधि मां राजन्मम चेदिच्छसि प्रियं ।
॥ भीष्म उवाच ॥ परतन्त्रं कथं हेतुमात्मानमनुपश्यसि । कर्म्मणां हि महाभाग सूक्ष्मं ह्येतदतीन्द्रियं ।
अत्राप्युदाहरन्तीममितिहासं पुरातनं । संवादं मृत्युगौतम्योः काललुब्धकपन्नगैः ।
गौतमी नाम कौन्तेय स्थविरा शमसंयुता । सर्पेण दष्टं स्वं पुत्रमपश्यद्गतचेतनं ।
अथ तं स्नायुपाशेन बध्वा सर्पममर्षितः । लुब्धकोऽर्ज्जुनको नाम गौतम्याः समुपानयत् ।
स चाब्रवीदयं ते स पुत्रहा पन्नगाधमः । ब्रूहि क्षिप्रं महाभागे बध्यतां केन हेतुना ।
अग्नौ प्रक्षिप्यतामेष छिद्यतां खण्डशोऽपि वा । नह्ययं बालहा पापश्चिरं जीवितुमर्हति ।